

Eesnime muutmise põhjustest

**Kristi Kail, Kristel Mitt, Gerta Kuhi, Helen Pärna, Kateriina Rannula,
Moonika Koppel**

Tallinna Ülikooli tudengid

Inimese identiteet koosneb aspektidest, mis muudavad meid ainulaadseks, eesnimi on üks neist. Lisaks on eesnimedel oluline roll nii sotsiaalse staatuse tõttu kui ka igapäevastes suhetes. Nimi loob seose konkreetse inimesega. Kui inimene ei soovi olla seostatud konkreetse nime seostega ning samastada ennast nime kui semantilise märgi ja selle väljakujunenud tähendusega, on tal lubatud ning võimalik oma nime muuta.

Siinne artikkel keskendub eestlaste eesnime muutmise põhjustele: mis põhjusel inimesed eesnime muudavad ning kuidas nad seda põhjendavad, samuti kas uue nime taotlejate hulk on aja jooksul kasvanud. Analüüsitakse ka seda, mis vanuses ja soost inimesed nime muuta soovivad. Samuti keskendutakse nime ja identiteedi seostele: kas ja kuidas mõjutab eesnimi inimese identiteeti. Nendele küsimustele keskendus 2022. aasta kevadel Tallinna Ülikoolis läbi viidud ELU projekt.¹ Uurimuse andmed pärinevad kahest allikast. Esiteks analüüsi 2021. aastal Tallinna Perekonnaseisuametile esitatud uue eesnime andmise avaldusi. Analüüsi vaid selliseid avaldusi, mille oli esitanud täisealine inimene. Kokku oli selliseid avaldusi 279. Teiseks tehti veebiküsitlus, millele said vastata kõik soovijad. Eesmärk oli saada arvamusi ka inimestelt, kes ei ole nime muutnud, kuid kes on seda kaalunud või keda teema kõnetab. Küsitlust jagati Facebookis ja meililistides, kokku oli 149 vastajat. Uurimuse tulemused võimaldavad aimata ühiskonnast tulenevaid tegureid eesnime muutmiseks.

Eesnime mõju identiteedile

Nimi ja identiteet on vaieldamatult omavahel seotud ning nimevahetus on seotud ka identiteedi muutusega. Identiteedi tajumisel ja loomisel mõjutab meid alati ka keskkond, mille teatud omadused on nime muutmise protsessis olulisemad ja teised vähem olulised.

Nimeuuriija Celia Emmelhainz on leidnud, et nime muutmist mõjutab sotsioloogiline kontekst. Tema sõnul on nime esmane eesmärk tuvastamine, st kinnitada inimese identiteeti. Nime muutmine on tähelepanuväärne, kuna leiab aset sisemiste muutuste tulemusena või peegeldab suuremaid muutusi ühiskonnas. Näitena võib tuua sisserändajad, kes võtavad kohaliku nime, et sulanduda kultuuriliselt. Samas ei pruugi nad selle kaudu mitte ainult konstrueerida uut, muutunud identiteeti, vaid muutus ise võib viidata ka distantseerumisele nende kodukultuurist. Sarnast protsessi võib seostada ka eesnime muutmise juhul, kus põhjusena märgitakse soov

¹ ELU ehk erialasid lõimiv uuendus on projekti- ja probleemõppel põhinev õppeaine, mille käigus Tallinna Ülikooli üliõpilased koostöös õppejõudude ja/või ülikooliväliste partneritega viivad läbi interdistsiplinaarse (erialasid lõimiva) probleemipüstitusega projekte. Loe lisa „[Mis on ELU?](#)“ (30.08.2022).

võtta algse võõrapärase kõlaga võrreldes eestipärasem nimi või ka algse eestipärase nimega võrreldes rahvusvahelisem nimi.²

Emmelhainzi sõnul võib nime muutmist tõlgendada ka kui pausi vana ja uue identiteedi vahel, kui identiteet muutub. Kui inimene kogeb oma elus olulisi muutusi, võib see põhjustada soovi muuta oma nime kui olulist sümbolit, mille kaudu uut identiteeti väljendada.³ Nimeuurija Babtiste Coulmonti sõnul ei ole alati selgelt võimalik määrata, millist muutust saab nimetada identiteedi muutuseks. Kuid ka tema leiab, et uue eesnime võtmine on kahtlemata üks olulisemaid ümbritsevale keskkonnale nähtavatest identiteedimuutustest.

Nime muutmine Eestis

Eestis käsitleb uue ees- ja perekonnanime andmise ja endise isikunime taastamise avaldusi nimeseadus⁴. Neid avaldusi menetlevad Jõhvi Vallavalitsus, Pärnu Linnavalitsus, Tallinna Perekonnaseisumet ja Tartu Linnavalitsus ning Siseministeerium. Uue eesnime, perekonnanime või isikunime andmist võib taotleda Eesti kodanik ja Eestis elamisloa alusel viibiv inimene, kes ei ole ühegi riigi kodanik (st määratlemata kodakondsusega isik).

Nimeseaduse §-s 19 on loetletud uue eesnime taotlemiseks kaheksa põhjust. Need on: 1) soov vabaneda oma tavatust eesnimest, mis ei ole eesnimena kasutamiseks sobiv oma keeruka või eesti keelekasutusele mittevastava kirja- või häälduse tõttu või üldkeelelise tähenduse tõttu; 2) soov kaitsta oma isikunime, kui see ühtib teise isiku isikunimega; 3) soov vältida nimest tingitud majanduslikku või sotsiaalset laadi kahjulikke tagajärgi; 4) soov muuta nimede arvu või järjekorda eesnimes; 5) soov kanda tegelikus kasutuses juurdunud eesnime, mis erineb dokumenti või rahvastikuregistrisse kantud eesnimest nimede kokku- ja lahkukirjutamise poolest või märgi poolest, mis ei ole täht (ülakoma, sidekriips), või üksikute tähemärkide poolest ning vastab nimeseaduse nõuetele; 6) soov kasutada sulgudes kahest nimest koosneva eesnime puhul ühte neist nimedest ilma sulgudeta; 7) soov kanda eesnime kujul, mis on kantud rahvastikuregistrisse, kuid erineb isikule nime andmise aluseks olevasse dokumenti kantud nimekujust ümberkirjutusreeglite kohaldamise tõttu; 8) soov muuta eesnime muul mõjuval põhjusel.

Avaldusi uue ees- või perekonnanime (või mõlema) taotlemiseks esitati Eestis 2006. aastal kokku 889, 2012. aastal 1633⁵ ning 2021. aastal 1839⁶. Seega on inimeste hulk, kes soovivad oma nime muuta, aasta-aastalt kasvanud. Enim avaldusi esitatakse Harjumaal. Kui 2006. ja 2012. aastal esitati Harjumaal vastavalt 64% ja 59% kõikidest nime muutmise avaldustest, siis 2021. aastal 70% kõikidest avaldustest.

² C. Emmelhainz. Naming a new self: Identity elasticity and self-definition in voluntary name changes. – Names 2012, nr 60(3), lk 156–165.

³ B. Coulmont. Changing One's First Name in France: A Fountain of Youth? – Names 2014, nr 62(3), lk 137–146.

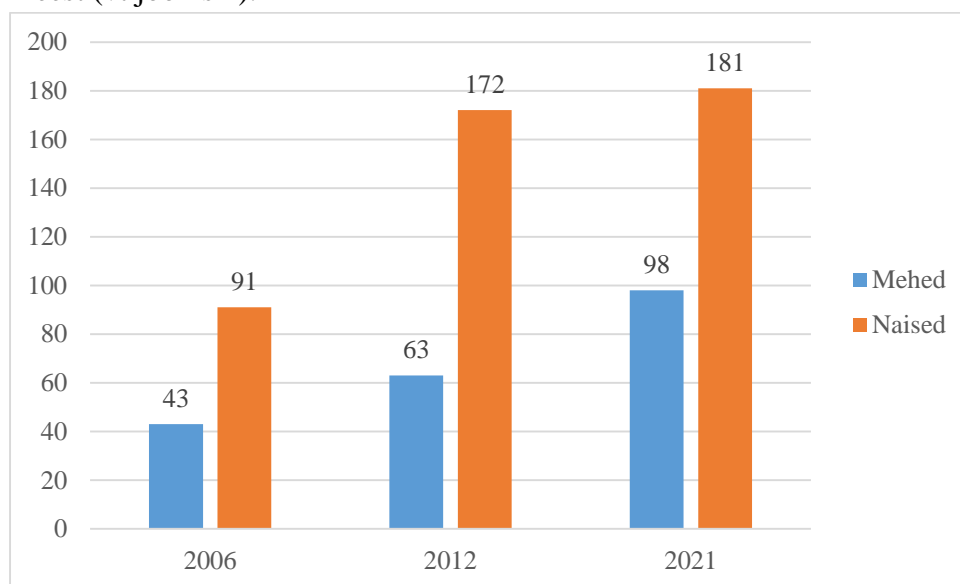
⁴ RT I, 22.12.2018, 15.

⁵ C. Eramaa. Nimemuutused nimeseaduse kehtimise ajal. Bakalaureusetöö. Tallinna Ülikool, 2014.

⁶ Andmed pärinevad Tallinna Perekonnaseisumetilt.

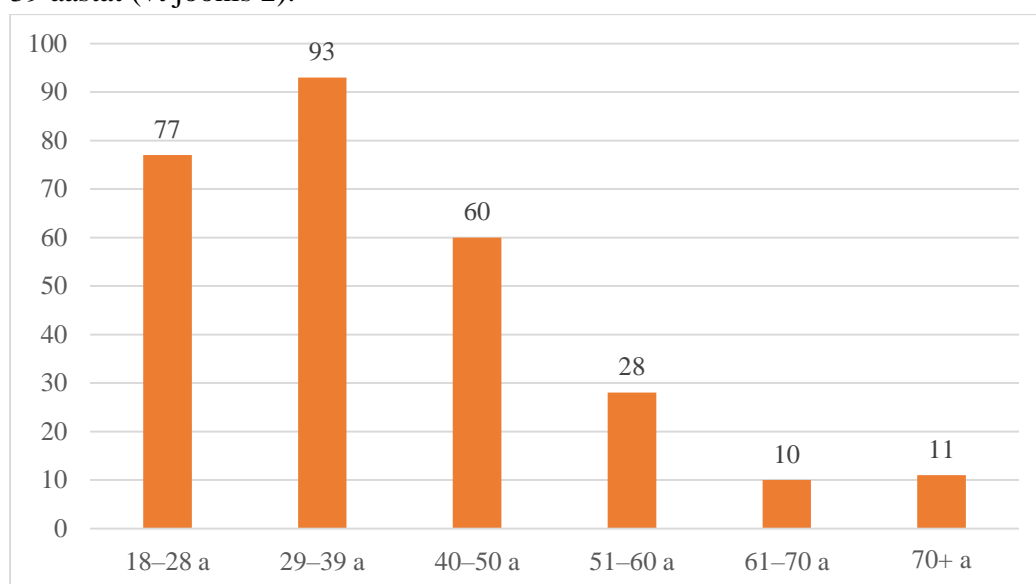
Uue eesnime taotlejate sooline ja vanuseline koosseis

Vaadeldud kolmel aastal soovis oma eesnime muuta rohkem naisi kui mehi, vahe on ligi kahekordne. Siinkohal tuleb märkida, et 2021. aasta puhul esitatakse võrdlus Tallinna Perekonnaseisuametile esitatud avalduste põhjal. Kuid arvestades, et 70% nimemuutmise avaldustest menetletakse just seal, on tõenäoline, et need proportsioonid on laias laastus kogu riigis samasugused. 2006. aastal soovis Eestis eesnime muuta 91 naist ning 43 meest, 2012. aastal 172 naist ja 63 meest ning 2021. aastal Tallinna Perekonnaseisuametis 181 naist ja 98 meest (vt joonis 1).

Joonis 1. 2006., 2012. ja 2021. aastal eesnime muutjate sooline koosseis

Nii 2006. kui ka 2012. aastal soovisid kõige rohkem nime muuta inimesed vanuses 21–30 aastat. 2021. aastal Tallinna Perekonnaseisuametile esitatud avalduste järgi on näha, et nimemuutjate vanus on pigem kasvanud, enim soovisid nime vahetada inimesed vanuses 29–39 aastat (vt joonis 2).

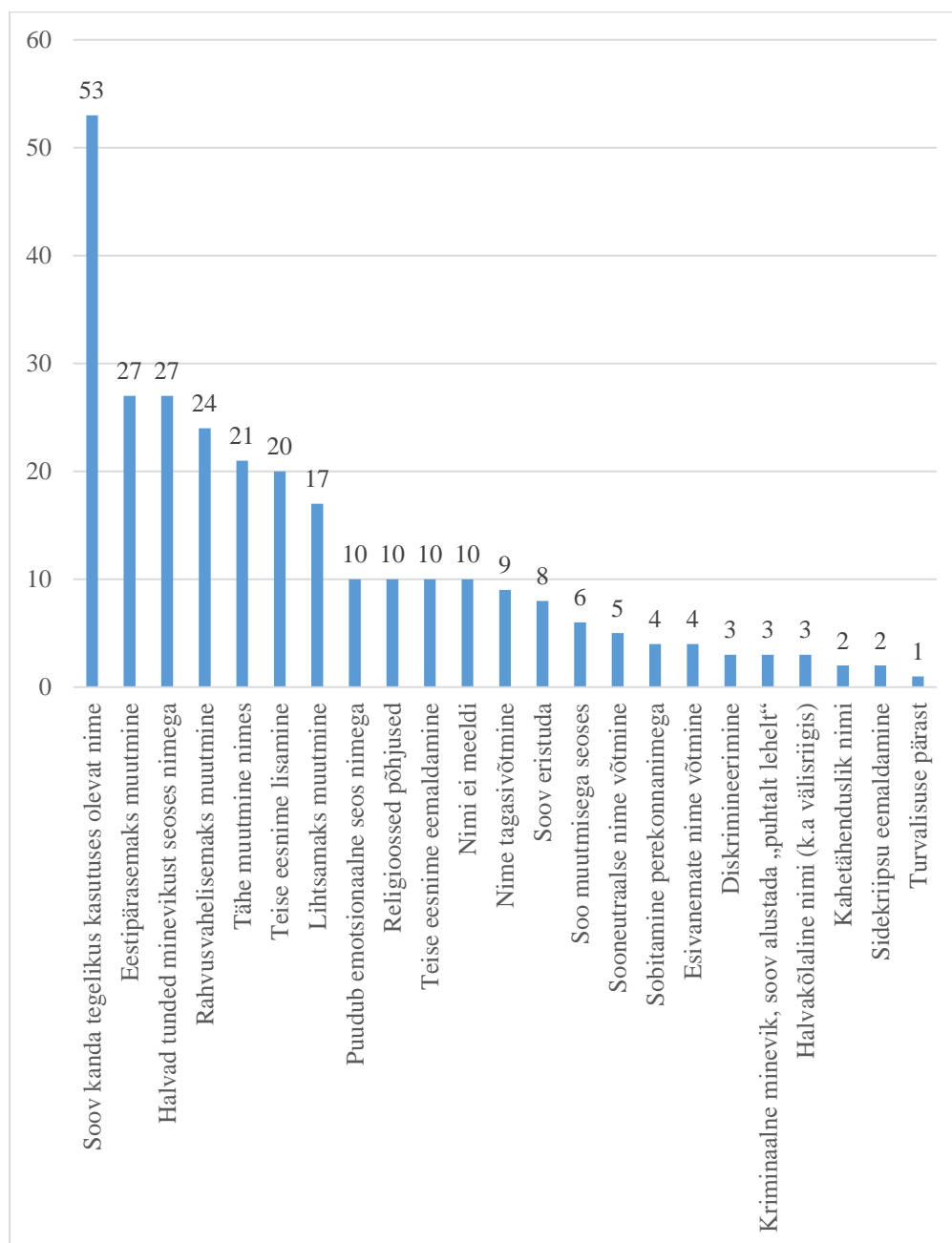

Joonis 2. 2021. aastal eesnime muutnute vanuseline koosseis

Ka ELU projekti käigus koostatud vebiküsitluse tulemusena selgus, et vastajad muutsid kõige sagedamini enda eesnime vanuses 21–30. Võib oletada, et selles vanuserühmas on nime muutmise kõige sagedasem, sest need inimesed on saanud täisealiseks ning seega on neil nime muutmiseks seaduslik võimalus, nad ei pea selleks vanematelt luba küsima.

Avaldustes märgitud põhjused eesnime muutmiseks

Kokku uuriti 279 avaldust. Esitatud avaldustel oli nimemuutmiseks kokku nimetatud 23 põhjust. Nagu jooniselt 3 näha, on ülekaalukalt peamine põhjus soov kanda tegelikus kasutuses olevat nime (53 korral). Teisi põhjuseid nimetati oluliselt vähem.

Joonis 3. Uue eesnime taotlemise põhjused avalduste järgi

Peamine põhjus oli seega soov kanda tegelikus kasutuses olevat nime. Seda põhjendati mõnel juhul ka sooviga kanda eesnime, mis on dokumentides kasutusel või millega on taotlejat terve elu kutsutud. Aeg-ajalt tuleb ette, et rahvastikuregistris olev nimekuju ning inimese dokumentides olev nimekuju erinevad. Põhjuseks võib olla näiteks kunagi dokumentide väljastamisel tehtud viga nime kirjutamisel, mistõttu on kasutatud ebaõiget nimekuju. Inimese sünniakt on nimekuju puhul alusdokument ning kui sünniakt on kantud rahvastikuregistrisse ja seal esineb teine nimekuju, siis loetakse õigeaks sünniaktis olev nimi. Nimeseadus annab sellisel juhul inimesele võimaluse taotleda selle nimekuju kandmist, mida on kasutanud kogu elu.

Sageduselt järgmisi põhjuseid nimetati poole vähem. Sageli on nime muutmise põhjus nime eestipärasemaks (27 korral) või hoopis vastupidi, rahvusvahelisemaks (24 korral) muutmine. Eestipärasemaks muutmise korral nimetati enim põhjusena Eesti kodakondsuse saamist ning soovi integreeruda Eesti ühiskonda. Nime rahvusvahelisemaks muutmise põhjusena toodi kõige sagedamini välja äritegevust välisriigis ning välismaalaste jaoks nimekuju kasutatavamaks muutmist. Mõnikord haakub see ka sooviga muuta nimes mõni täht (21 korral), enamasti tähendab see nimest mõne võõrtähe eemaldamist, aga teinekord ka lisamiseks (näiteks kui lapse nimes on y, siis soovib ka vanem oma nimele y lisada).

Samuti on oluline, mis tundeid nimi tekitab. Näiteks sooviti 27 korral vahetada nime seetõttu, et see tekitas inimeses mineviku tõttu halbu tundeid. Sealjuures esitatud põhjendused olid väga isiklikud. Välja toodi näiteks naeruvääristamist, vanast nimest tingitud vaimse tervise häireid, perevägivalda, lapsepõlvest alguse saanud psüühikahäiret, soovimatust suhelda isaga. Nimetati ka, et eesnimi ei ole elus õnne toonud, nimi on äraneetud, eesnimest on tingitud madal enesehinnang, kuna vanemad panid sellise eesnime nalja pärast. Mõnel juhul sooviti uut eesnime, et alustada järgmist eluetappi uue energiaga.

Teise eesnime lisamise puhul (20 korral) oli mitmel juhul esitatud põhjendus, et vanemad tahtsid juba algul teise eesnime panna, kuid üks vanematest ei olnud nõus. Mainiti ka numeroloogiat ning vajadust tunda end terviklikumalt. Eesnime eemaldamist (10 korral) põhjendati keerulise asjaajamise vältimisega või sooviga mitte kanda sugulasega sama nime. Eesnime lihtsamaks muutmise puhul (17 korral) on põhiline soov muuta nime lühemaks või kirjpilti lihtsamaks. Näiteks on *ü*-täht välismaalaste jaoks keeruline ning sooviti see asendada. Emotsionaalse seose puudumine (10 korral) võib esineda näiteks juhtudel, kui selgub, et ollakse lapsendatud, või leitakse, et praegune nimi ei kajasta tegelikku olemust. Religioossetel põhjustel (10 korral) nime vahetamist selgitati sooviga võtta vaimne nimi või sooviga kanda nime, mis anti õigeusku ristimisel. Samas nimetati põhjusena ka vastupidist – nimi on seotud usuga, kuid inimene ei tunne end usklikuna.

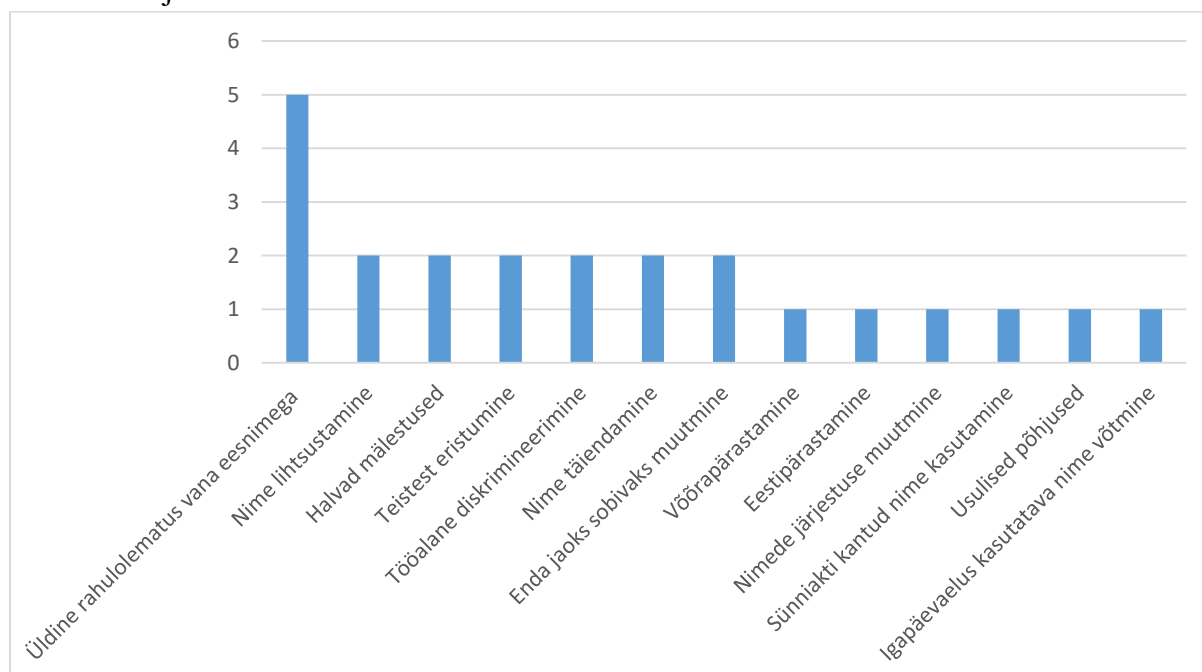
Nime mittemeeldimise põhjust (10 korral) selgitati ühel juhul; tegelik soov nime muuta oli juba alaealisena, kuid vanemad ei nõustunud sellega. Nime tagasivõtmine (9 korral) toimus näiteks põhjusel, et noorena vahetas inimene nime, kuid tegi seda mõtlematult, ning nüüd soovis nime tagasi. Soov eristuda (8 korral) on enamasti seotud sooviga mitte kanda kellegagi sama nime. Soo muutmise tõttu (6 korral) soovitakse uut eesnime, kuna tunnetatakse nime ja välimuse vastuolu. Sooneutraalse nime (5 korral) valikut eraldi ei põhjendatud, kuid võib oletada, et ka

see on seotud soo muutmisega. Soov sobitada eesnimi perekonnanimega (4 korral) tekib näiteks pärast abiellumist. Esivanemate nime võtmine (4 korral) on seotud austusega esivanemate vastu. Diskrimineerimist on nimetatud kolmel korral, kuid eraldi põhjendatud ei ole. Kriminaalse mineviku (3 korral) puhul on viidatud pere ja suguvõsa kriminaalsele minevikule ning soovile alustada uult lehelt. Halvakõlalise nime puhul (2 korral) tuuakse välja naeruvääristamist, kuid ka seda, et nimi on välisriigis halvakõlaline. Kahetähendusliku nime (2 korral) muutmise põhjuseks on pidevalt palju selgitamist. Kahel korral sooviti eemaldada nimest sidekriips. Ühel korral muudeti nime selleks, et tagada enda turvalisus.

Nagu näha, on osa põhjustest sellised, mille puhul saab määravaks üldine identiteet ning sageli on need otsused tehtud teadliku täiskasvanuna. Kuigi nimeseaduses on nime muutmiseks loetletud kaheksa alust, siis praktikast nähtub, et põhjuseid on oluliselt rohkem ning need võivad olla väga isiklikud.

Vebiküsitluses märgitud põhjused eesnime muutmiseks

Vebiküsitlusele vastas kokku 149 inimest. Küsimusele „Millistel põhjustel muutsite eesnime?“ vastas 15 inimest (vt joonis 4). Kõige sagedam põhjus oli üldine rahulolematuse vana eesnimega (5 vastajat). 2 vastajat soovisid nime lihtsustada, 2 muutsid eesnime halbade mälestuste tõttu, 2 soovisid eesnime eristada teistest, 2 muutsid tööalase diskrimineerimise tõttu, 2 soovisid nime täiendada ning 2 muutsid eesnime enda jaoks sobivamaks. Ühe korra nimetati põhjusena järgmist: võõrapärastamine, eestipärastamine, nimede järjestuse muutmise, sünniakti nime kasutamine, usulised põhjused, igapäevaelus kasutatav nimi, sooidentiteedi muutumine ja nime tähenduse sobimatus.

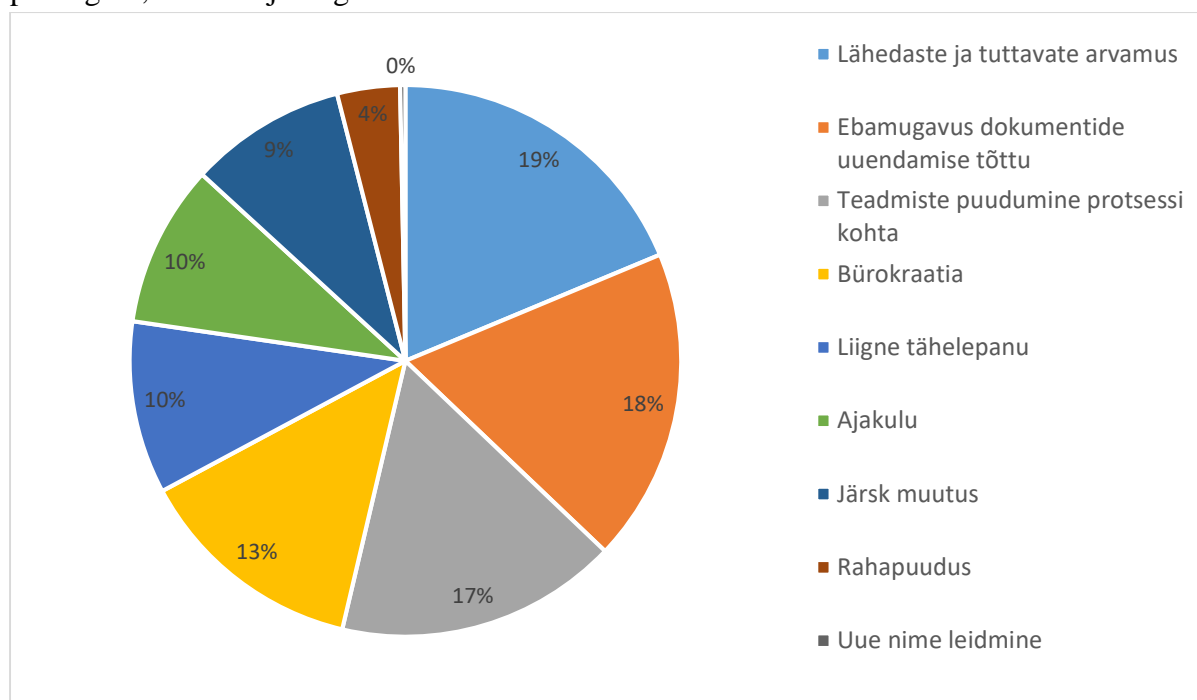

Joonis 4. Uue eesnime taotlemise põhjused vebiküsitluse järgi

Kõige olulisemad uue eesnime valimisel olid sobivus perekonnanimega (42,9%) ja see, kui haruldane on nimi (21,4%). Mitmed vastajad väljendasid, et nende vana eesnimi oli tuttavate

seas liiga sage ning nad soovisid eristuda. Eelkõige sooviti eesnime, mis kõlaks hästi olemasoleva perekonnanimega.

Lisaks uuriti veebiküsitluses, mis on või võivad olla peamised põhjused, miks nime muutmise loobutakse (vt joonis 5). Kõige suuremate takistustena nimetati lähedaste ja tuttavate arvamust (61 vastajat, 18%), ebamugavust dokumentide uuendamise tõttu (60 vastajat, 17%) ja teadmiste puudumist protsessi kohta (54 vastajat, 16%). Mitmed vastajad ei soovinud eesnime muutmist pere ega lähedastega arutada eelkõige seetõttu, et nime muutmise solvaks nende vanemaid või tooks negatiivset tähelepanu. Dokumentide uuendamine on tülikas ja kulukas, samuti võib esineda viivitusi ja probleeme. Kuigi suurem osa vastajatest on nimeseadusest kuulnud, tundub protsess siiski keeruline, kuna see põhineb seadusel ning nime muuta soovija peab teadma piiranguid, kulutusi ja tingimusi.

Joonis 5. Peamised takistused eesnime muutmisel

Küsimustikule vastajad tõid 81 korral välja, et nad kaaluksid enda eesnime muutmist juhul, kui see oleks halvakõlaline (sama põhjus oli eesnime muutmise avaldustes märgitud 3 korral). Nimega seostuvate halbade mälestuste tõttu eesnime vahetamist toodi küsitluse vastustes välja 59 korral, avaldustes märkis selle põhjusena 27 nimemuutjat. Soovist kanda tegelikult kasutuses olevat nime vahetaks eesnime 40 küsitlusele vastanut ning samal põhjusel vahetas 2021. aastal eesnime 53 inimest. Soolise identiteedi muutumist toodi põhjusena esile 31 korral ning avaldustes 11 inimest (sh sooneutraalse nime võtmine).

Lisaks uuriti küsitluses, kas ja mil määral inimesed eesnime muutmist teistega aruta(k)sid. Selgus, et enamik vastajatest ei arutanud kellegagi (53,3%), mõned vastajad arutasid muutust pereliikmetega (26,6%). Võib järeldada, et eesnime muutmise on isiklik protsess ning enamik vastajaid ei tundnud vajadust selle kohta pereliikmete arvamust saada.

Kokkuvõtte asemel

Uurimuses olid vaatluse all täisealiste inimeste eesnime muutmise põhjused. Selgus, et nimeseaduses loetletud põhjused nimemuutmiseks sisaldavad praktikas palju laiemat hulka põhjendusi. Võib aga järeldada, et inimesed teevad nime muutmise otsuseid teadlikult ning põhjused tulenevad sageli minevikust.

Teatavasti saab laps esimest korda endale nime oma vanematelt sünni registreerimise menetluse käigus. Paraku on paljudel juhtudel eesnime muutmise põhjused saanud alguse lapsepõlvest, mõnel juhul juba lapsele nime andmisest. Seega on ühiskonnas vaja teadvustada mõju ja tagajärgi, mida toob kaasa vastsündinule nime andmine. Analüüsidest põhjuseid, kus nimetatakse lapsepõlvest tulevat psüühilist traumat kiusamise, norimise või mõnitamise tõttu, tuleks kaaluda, kas neid olukordi oleks saanud ära hoida, kui vanemad oleksid lapsele eesnime valikut hoolikamalt kaalunud. Võib järeldada, et lapsevanemate teadlikkus nime mõjust lapse tulevikule on kohati väike. Olgu see siis vanemate pandud halvakohtaline nimi, keeruline nimekuju või kahetähenduslik nimi. Analüüs näitas ilmekalt, et lapsevanemate otsus nime valikul kujundab lapse tulevikku väga tugevalt. Seetõttu on oluline, et vastsündinule nime panekut kaalutaks hoolikalt, arvestades muu hulgas ka siinses analüüsis esitatud tulemusi.

Selleks, et lapsevanemad oskaksid ette näha nimevaliku tagajärgi ning oleksid kursis nimeseadusega, tuleks neid harida. Ülevaade nimeseadusest võiks leida käsitlust juba näiteks gümnaasiumiastmes, et vajalikul hetkel osataks teadlikumalt käituda. Veebiküsitlusest selgus, et kõikidest vastajatest oli nimeseadusest kuulnud 70,5%, kuid teadlikkus ei pruugi olla nii suur kõikide Eesti elanike seas. Võib oletada, et küsitlusele vastajad on nimeteemadest rohkem huvitatud ning seetõttu ka teadlikumad. Oluline on ka märkida, et 73% vastanutest arvas, et nime muutmise ning sellega seonduvat teavet tuleks ühiskonnas rohkem kajastada.

Kokkuvõttes võimaldab eesnimede muutmise uurimine lähemalt analüüsida identiteedi pidevat muutumist. Samuti on see võimalus jälgida ühiskonnas toimuvat, sest need muutused peegelduvad sageli ka nimevalikutes.